

Vuohitalous elinkeinoksi -hankkeen opintomatka Latviaan 30.10 – 1.11.2018

Innokkaat opintomatkalaiset

Opintomatkalle osallistui yhteensä 12 henkilöä, enimmäkseen vuohenmaidontuottajia ympäri Suomen. Lisäksi mukana oli toimittaja ja kaksi hanketyöntekijää. Matkan järjestäjänä toimi Proagria Etelä-Pohjanmaan Vuohitalous elinkeinoksi -hanke. Latvia valikoitui vierailumaaksi, koska löysimme sieltä innokkaan kontaktin, Kristīne Pilienan, joka järjesti meille matkan asiantuntijasisällön. Kristīne kulki kanssamme koko reissun ajan sekä toimi ehtymättömänä tietopankkina. Latvian melko pohjoinen sijainti ja kuuluminen tuotosseurannan osalta ICAR:iin eli kansainväliseen tuotosseuraorganisaatioon herättivät kiinnostusta. Matkan aikana pääsimme tutustumaan maatalousministeriön laskentakeskukseen, maitolaboratorioon, keinosiemennysasemalle, neuvontajärjestöön, sekä kolmelle lypsykuttutilalle.

Vuohitalous Latviassa

Latviassa on 12 000 vuolta, kuttuja vajaa 6 000. Suurin osa tiloista hyvin pieniä ja luomutuotanto on yleistä (80 % tiloista). Latviassa on monia tuontirotuja, yleisimmin saanenia ja alpinea. Haasteena on paikallisen rodun ylläpitäminen ja kehittäminen. Sopivia jalostusyksilöitä etsitään sinnikkäästi ympäri maata. Ulkomuodoltaan ja ominaisuuksiltaan latvianvuohi muistuttaa suomenvuolta. Latvianvuohen säilyttäminen koetaan tärkeäksi, koska se on hyvin terve rotu, pitkäikäinen ja sopeutunut paikallisiin oloihin esimerkiksi turkkinsa puolesta. Puhtaan latvian vuohen säilyttämiseen kannustetaan mm. alkuperäisrotutuella. Latvian maataloustietokeskus LDC pitää sisällään mm. eläinrekisterin sekä jalostus- ja tuotosseurantadatan.

Tuet

Kansalliset tuet ovat noin 40€/kuttu, EU-tuet 24€/kuttu. Lisäksi Latvian vuohille maksetaan alkuperäisrotutukea.

Talous

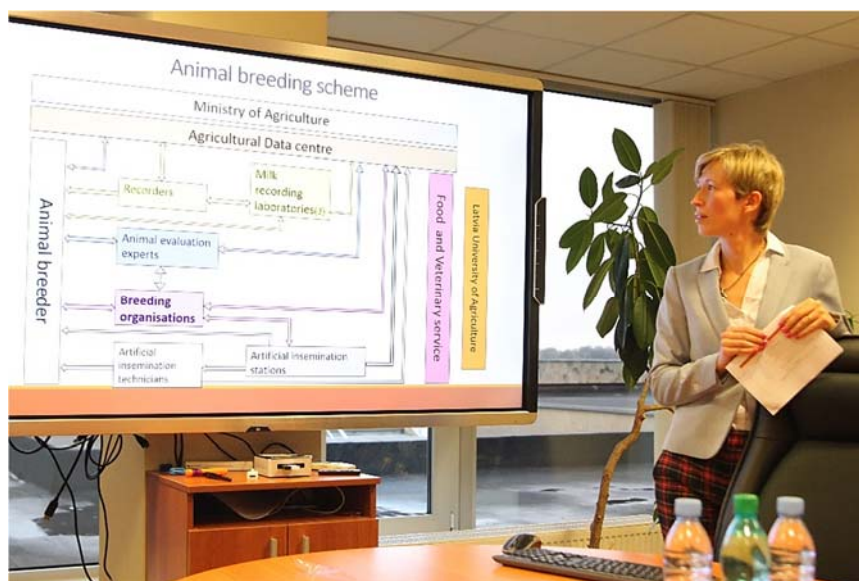
Paikallinen neuvontaorganisaatio Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs laskee tiloille bruttokatteita. Näitä tilastoja käytetään pohjana yliopiston opetusmateriaaleissa, sekä tutkimuksissa ja projekteissa. Lisäksi ne toimivat pohjatietona liiketoimintasuunnitelmille ja lainalaskelmille. Vuonna 2017 kuttukohtainen bruttokate (tulot - muuttuvat kustannukset – palkkakustannukset + tuet) oli 106,83 €/kuttu, vuonna 2016 114,27€/kuttu.

Maidontuotanto

Latvian kuttuloissa maitoa tuotetaan melko vaatimattomissa olosuhteissa, mutta lypsyasemilla on jonkin verran tekniikkaa. Paikallisen rodun keskituotos oli vuonna 2017 noin 500 kg, saanen vuohella 614 kg ja alpinella 464 kg. Vuohenmaidon keskimääräinen rasvaprosentti on 4, valkuaisprosentti 3,1-3,2 ja urea 18-25. Latviassa ei ole juurikaan meijeritoimintaa, joten 98 % maidosta jatkojalostetaan tiloilla.

Vuohet poikivat yleensä kerran vuodessa ja ne ovat kaikki ummessa yhtä aikaa. Vuohet umpeutetaan marraskuussa ja poikimiset alkavat tammikuussa.

Vuohitiloista kolmasosa kuuluu tuotosseurantaan. Tuotosseurantaa toteutetaan ICARin sääntöjen mukaisesti. Vuohien tuotosseuranta on rakennettu lehmien tuotosseurantaohjelman rinnalle, joten se on ollut helppo toteuttaa. Tuotosseurannassa on mukana 1600 kuttua, mikä on noin 30% kaikista kutuista.

Vierailulla Latvian maataloustietokeskuksessa

Tuotosseurantatilat tekevät koelypsyn kerran kuukaudessa. Koelypsyn voi suorittaa tila itse tai siihen koulutettu asiantuntija. Maitonäytteet otetaan yleensä sekä aamu- että iltalypsystä. Tietojen oikeellisuuden vuoksi kutun ensimmäinen virallinen koelypsy suoritetaan vieroituksen jälkeen. Latviassa on käytössä pääosin Trutestin kannettavilla maitomittareita. Nämä mittarit eivät kuitenkaan ole enää ICAR:n hyväksymiä ja uusien mittareiden hankinta aiheuttaa haasteita pienille tiloille. Näytteenottoon tarvittavat pullot ja koelypsylomakkeet tilat saavat laboratoriosta. Vuohinäytteistä puolet analysoidaan Siguldassa. Laboratorioissa maitonäytteistä analysoidaan rasva, valkuainen, urea ja solut. Tuotosseurannan maitonäytteestä on mahdollista tehdä myös tiineystesti. Tiineystestin hinta on 3,68 e, eli noin puolet halvempi kuin eläinlääkärin tekemä tiineystarkistus. Valmiit tulokset kirjautuvat LDC:n tietokantaan, mistä tila voi käydä itse katsomassa tulokset. Latvian tuotosseuranta on valtion ylläpitämä ohjelma, joten se on tuottajilleen ilmainen. Näytteenottoa varten tilallisen on kuitenkin käytävä maksullinen koulutus parin vuoden välein tai vaihtoehtoisesti ostaa ostopalveluna asiantuntija tekemään koelypsyn.

Lihantuotanto

Tilat teurastavat itse eläimensä, koska teurastamoilla ei ole halua ottaa vuohia vastaan. Paikallisten lihamarkkinoiden käynnistämistä on ajettu jo 13 vuotta, ja nyt osa tiloista saa myytyä lihansa ravintoloihin Riikaan (3 ravintolaa) ja tilamyyntinä kuluttajille. Myös maahanmuuttajat ovat tärkeä asiakasryhmä. Näkyvyyttä on saatu yhteistyöllä huippukokkien kanssa. Monella tilalla yksi tulonlähde on maatilamatkailu, ja vierailijoille vuohenlihatuotteita tarjoamalla on tehty vuohenlihaa tunnetuksi. Vuohen lihaa markkinoidaan mm. terveellisyydellä. Liha muistuttaa maultaan riistaa. Teurastusajankohta vaikuttaa kuitenkin lihan makuun. Esimerkiksi kiima-aikaan ei eläimiä tulisi teurastaa. Lihamarkkinoiden käynnistämistyö on kuitenkin vielä alussa, ja kokemuksia haetaan muualta maailmasta. Erityisen tärkeänä pidetään tilojen tekemää kuluttajamarkkinointia.

Latviassa on kehitetty oma liharotulinja Boerin ja lypsyrotujen risteytyksistä. Tavoitteena on ollut paikallisiin oloihin sopeutunut pohjavillallinen hyvin kasvava linja. Eläinten syntymäpainoa on saatu nostettua 1,5 kilogrammaa verrattuna lypsyrotuihin. Eläimet teurastetaan noin 5-8 kk iässä, osa vientiin menevistä kileistä jo 5 vk iässä.

*Ensimmäisenä päivänä pääsimme maistelemaan
vuohta monessa muodossa.*

Ruokinta

Karkearehuina käytetään kuivaa heinää ja väkiheinää. Väkirehuannokset ovat usein viljoista koostuvia, lisänä valkuainen. Väkirehut jaetaan lypsyasemilla. Luomutuotannon yleisyys näkyi myös rehustuksen karkearehuvaltaisuuksena. Teolliset rehut ovat verrattain kalliita, joten niitä ei tiloilla säännönmukaisesti käytetty. Moni tila on ostoviljan varassa.

Suomalainen käytäntö esikuivatusta säilörehusta herätti latvialaisissa kummastusta ja epäilyksiä, josko voihappo-ongelmamme johtuvat säilörehusta. Toisaalta Latviassa ei juurikaan tehty kypsytettyjä juustoja, joissa voihapot yleensä aiheuttavat ongelmia.

Kilien juottoon oli vaihtelevia käytäntöjä. Osa tiloista vieroittaa kilit emien alta jo vuorokauden sisällä syntymästä, osa pitää kilejä emien alla 3 vk - 1kk, osa koko juottokauden ajan. Tärkeänä pidettiin ternimaidon saamista pian syntymän jälkeen. Noin kolmen viikon iästä eteenpäin annetaan tarjolle väkirehua ja heinää. Maitoa annetaan enintään 1,5 litraa. Maidolta vieroitetaan vähintään 10 kg kokoiset kilit (mielellään 12 kg).

Jalostus

Rakennearvostelu tehdään kaikille eläimille joko ensimmäisen tai toisen tuotoskauden aikana. Arvostelu tehdään lineaarisella menetelmällä.

Ostorodut astutetaan 10-11 kk iässä (35kg). Paikallinen rotu 15-18kk iässä. Keinosiemennys on yleistymässä pikkuhiljaa, spermaa tuodaan Ranskasta. Vuohen keski-ikä on 7-8 vuotta.

Tilakohteet

ZS Livi

Raimonds Melderis ja tulkki Ellen Riekstina

250 lypsävän vuohitila Berzaunenin kunnassa. Tilalla on useita eri rotuja mm. Alpine, Saane ja Latvian vuohi. Keskituotos noin 520 l/vuosi. Kuttula on rakennettu vuonna 1912. Maa-alaa tilalla on noin 150, mutta kaikki siitä ei ole varsinaista peltoa huonon maaperän vuoksi. Isäntä, eläinlääkäri Raimonds Melderis ollut alalla 22 vuotta. Isäntä on opiskellut myös keinosiemennystä. Nyt on ensimmäinen vuosi takana ja tulokset olleet hyviä.

Kaikki tilan vuohesta saatava maito jalostetaan itse juustoiksi. Juustotuotteiden myynti aloitettiin markkinoilla ja suoramyyntillä. Nykypäivänä tilan tuotteita myydään Latvian isoissa Rimi-marketeissa. Tavoite on päästä myös Maxima-marketin piiriin.

Tilalla on 7 osa-aikaista työntekijää. Yksi on lypsällä ja viisi muuta vuoropäivin juustolassa. Emäntä hoitaa kirjanpidon. Lypsyasema on 2x12 paikkainen. Toistaiseksi vuohtia lypsetään vain toisella puolella asemaa. Työaika on noin 2 h /kerta. Kesällä eläimet laiduntavat jopa 15 kilometrin päässä ja ne kuljetetaan lypsylle kahdesti päivässä, mikä lisää työn määrää.

Vuohitalous elinkeinoksi- hanke

Sanni Virtanen ja Sanni Rintamäki, ProAgria Etelä-Pohjanmaa

Tila kuuluu tuotosseurantaan. Näytteenotto suoritetaan kannettavilla maitomittareilla. Näytteenotossa on mukana kaksi työntekijää, toinen lypsää ja toinen tunnistaa eläimet sekä

suorittaa varsinaisen näytteenoton. Tilalla on toiveissa siirtyä elektroniseen tunnistukseen jossain vaiheessa.

Raimondin juustoja paikallisessa kaupassa

Vuohet ruokitaan heinällä, sekä herne-ohra-härkäpapu seoksella. Kaikki väkirehut annetaan asemalla. Elektroniset tunnistimet mahdollistaisivat ruokinnan myös kioskeista, jolloin jakokertoja voitaisiin lisätä 5-7 kertaan päivässä.

Kilit ovat emon alla noin kolme viikkoa, minkä jälkeen ne siirretään lehmänmaidolle. Kilit saavat maitoa yhteensä kaksi kuukautta. Lisäksi tarjolla on väkirehua.

Raimondilla on kolme lasta, joista yhtä kiinnostaa vuohitalous. Poika ei ole kuitenkaan vielä mukana toiminnassa.

ZS Muižnieki

Tilan emäntä keskittyy Saanen vuohien jalostukseen

Tilalla noin 170 Saanen vuohia. Tilan keskituotos on noin 800 l. Päätoiminta Saanen vuohien jalostus ja vienti. Paikallinen kilien (4kk) myyntihinta on 150 e, lypsävien 250 e. Tila on myös myynyt vuohtia ulkomaille, jolloin niistä saa hieman parempaa hintaa. Tällä hetkellä tilalla on kaksi Saanen pukkia. Nuorempi, 7 kk ikäinen, ranskalaispukki on emästä, joka lypsänyt 7 kg.

Emäntä toimii tilalla tällä hetkellä pääosin yksin. Tämän vuoksi tila myi juuri kaikki 5-7 vuotiaat vuohtet pois, jotta saisi lypsätyötä helpommaksi.

Kuttulassa aikaa kuluu päivässä noin 5h. Tällä tilalla lypsyvalmisteluihin kuului utareiden pesu, sekä esisuihkeiden otto ennen lypsä. Vedinkastoa ei kuitenkaan nähty käytetty. Tila on yksi harvoista, joista maito haetaan meijeriin. Tuotosseurantaa toteutettiin kuukausittain kannettavien maitomittareiden avulla.

Rakennearvostelu kiinnosti matkajia

Vuohitalous elinkeinoksi- hanke

Sanni Virtanen ja Sanni Rintamäki, ProAgria Etelä-Pohjanmaa

Pääpaino vierailulla keskittyi rakennearvosteluihin. Kristine kertoi lypsyasemalla olevien kuttujen avulla mihin kaikkeen rakennearvostelussa kiinnitetään huomiota.

SIA Līcīši LTD

170 vuohen tila Ozolniekissa. Tilalla on useita eri rotuja. Pukkeina Saanen ja Anglonubie. Anglonubieta käytetään astutuksiin paremman rasvan ja valkuaisen takia. Tilalla ei varsinaisesti jalosteta eläimiä, sillä pääpaino on maidontuotannossa. Kaikki maito jalostetaan tuotteiksi tilan juustolassa.

Tila on ollut tuotosseurannassa vuodesta 1990 lähtien. Maitonäytteet otetaan kuukausittain. Analysointi tapahtuu Riian laboratoriossa. Keskituotos tilalla noin 500 l /vuosi. Parhaimmat lypsävät yli 4 l. Lypsetty maito menee tankkiin, josta se siirretään pumpulla juustolaan. Maitoa käytetään sellaisenaan tai siitä tehdään erilaisia juustoja. Juustolan on mahdollista myös vastaanottaa maitoa muualta, mutta tänä vuonna näin ei ole tehty. Juuston hinta noin 15e/kg. Juustoja myydään mm. Rimi ja Sky kauppakeskuksiin. Isäntä vie juustot jakelupisteisiin, mistä ne jatkavat matkaa. Tilalla työskentelee perheen lisäksi kaksi työntekijää.

Tilan eläimillä on mahdollisuus jatkuvaan ulkoiluun. Ainoastaan kovalla pakkasella (-15) tai märällä lumikelillä eläimiä ei päästetä ulos. Ennen lypsyä kaikki eläimet viedään sisälle. Lypsyn jälkeen eläimet poistuvat luukun kautta ulkotarhaan. Ulkotarhaa on pidetty hyvänä ratkaisuna. Jos jotain kuitenkin muuttaisi, tila rakentaisi katoksen koko tarhan päälle. Tilan eläimillä on korvamerkkien lisäksi kaulapannat, mikä auttaa tunnistuksessa, jos korvamerkki on sattunut putoamaan.

Vuohitalous elinkeinoksi- hanke

Sanni Virtanen ja Sanni Rintamäki, ProAgria Etelä-Pohjanmaa

Vuohet poistuvat asemalta suoraan ulkotarhaan

Kuttula on rakennettu maapohjan päälle ja sen kestokuivikepohja tyhjennetään pienkuormaajalla. Asemalla eläimet saavat vehnä-ohra-heinä -seosta vapaasti. Kileille ostetaan kilirehua Belgiasta. Myös vilja on ostorehua. Kilit teurastetaan itse, sillä teurastamot eivät halua vastaanottaa niitä. Nuoret vuohet valmistetaan sellaisenaan. Vanhemmista tehdään makkaraa ja säilykkeitä.

Tilalla on parhaillaan menossa sukupolven vaihdos. Tytär jatkaa tilan pitoa. Tila sai avustusta 40000 e kehitystä varten. Tämä raha hyödynnetään mm. uuteen traktoriin, uusiin vuohiin sekä lämmitettäviin juomakuppeihin. Tytär aloittamassa tohtorintyötään, jossa hän tutkii maidon ominaisuuksia.

Linkit ja yhteystiedot

Kristine Piliena: [piliena\(a\)inbox.lv](mailto:piliena(a)inbox.lv)

Latvian maataloustietokeskus www ldc.gov.lv

Neuvontaorganisaatio <http://new.llkc.lv/>

Latvian vuohitalous <http://latkaza.lv/>

Vuohitalous elinkeinoksi- hanke

Sanni Virtanen ja Sanni Rintamäki, ProAgria Etelä-Pohjanmaa

Kuvia:

